

OBSAH

Hlava první

OD IMPÉRIA K IMPÉRIU – ROZPLÝVÁNÍ ANTICKÉHO SVĚTA A NOVÁ TVÁŘ ZÁPADU (4.–8. století)

I. „BARBARIKUM“	16
II. KŘESŤANSTVÍ	
II/1 Historický počátek	19
II/2 Nový zákon	20
II/3 Apoštolská církev	21
II/4 Církev: otázka jednoty	23
III. GERMÁNI A JEJICH NOVÁ KRÁLOVSTVÍ	
III/1 Rozpad římské říše	24
III/2 Alarich a první dobytí Říma Germány	26
III/3 Tažení Germánů do severní Afriky a druhé dobytí Říma	26
III/4 Poslední pokus o obranu a Katalaunská pole	28
III/5 Zánik západořímské říše	30
III/6 Ostrogótské panství v Itálii – Theodorich Veliký	31
III/7 Pád ostrogótské říše	33
III/8 Langobardi	34
III/9 Frankové	36
IV. KŘESŤANSTVÍ JAKO STÁTNÍ IDEOLOGIE	
IV/1 „Konstantinovský obrat“	37
IV/2 Dvojznačnost a důsledky konstantinovské tolerance	40
IV/3 Dogmatický vývoj církve a porážka ariánství	41
V. DUCHOVNÍ OTCOVÉ ŘÍMSKOKATOLICKÉ EVROPY	
V/1 Svatý Ambrož	44
V/2 Svatý Augustin	45
V/3 Svatý Jeroným	47
V/4 Svatý Řehoř Veliký	48
V/5 Mnišství: od útěku k pospolitosti a rodině svatého Benedikta	49
VI. EVANGELIZACE – CESTA K EVROPSKÉ JEDNOTĚ	
VI/1 „Malí Góti“	51
VI/2 Iroskotská misie	52
VI/3 Anglosaská misie	54

VII. ISLÁM A ARABSKÁ EXPANZE	
VII/1 Islám.	56
VII/2 Arabská říše	59
VIII. VIZIGÓTSKÉ (TOLEDSKÉ) KRÁLOVSTVÍ A JEHO PÁD	
VIII/1 Cesta ke stabilitě	60
VIII/2 Arabská invaze: první cesta islámu do Evropy	62
IX. ŽIDÉ: MEZI STRPĚNÍM A NÁSILÍM	
IX/1 Judaismus a antijudaismus.	64
IX/2 Dějiny evropských Židů: Sefardim a Aškenazim	67
X. SLOVANÉ, AVAŘI A SÁMOVA ŘÍŠE	69
XI. BYZANC: SVĚT MEZI SVĚTY	
XI/1 „Poslední ostrov civilizace“	73
XI/2 Stát a jeho instituce	75
XI/3 Říše a právo – od Theodosia k Justiniánovi.	77
XI/4 Slované, Avaři, Arabové – nepřetržitě ohrožení.	83
XI/5 Herakleiovská dynastie – dno krize.	84
XI/6 Boj o obrazy	86
XII. FRANSKÁ ŘÍŠE ZA VLÁDY MEROVEOVců:	
ZROD MOCI MAJORDOMŮ	88
XIII. ARNULFOVCI NA CESTĚ KE KRÁLOVSKÉ KORUNĚ	
XIII/1 Karel Martell, bitva u Poitiers, obsazení Aquitánie, Provence a Burgundska	90
XIII/2 Pipin III. a královská korunovace, politické spojení s papežstvím	90

Hlava druhá

OD CÍSAŘSTVÍ FRANKŮ K CÍSAŘSTVÍ ŘÍMSKÉMU – VŘAZENÍ ČECH DO POLITICKÝCH DĚJIN EVROPY (9.–11. století)

I. KAREL VELIKÝ – TVŮRCE „ZÁPADU“	
I/1 Nástup k moci, boje s Langobardy a pád jejich panství	94
I/2 Války se Sasy, španělské dobrodružství, Widukindova vzpoura	96
I/3 Války s Bavyry, Avary a Slovaný a neúspěšná křesťanská misie východním směrem	97
I/4 Obnovení západního impéria – Karlova císařská korunovace	99
I/5 Misie a budování říšské (galské, franské) církve	100
I/6 „Karolinská renesance“	101
I/7 Období císařství, boje s Dány a se Slovaný a kompromis s Byzancí	106
I/8 Karlova smrt a jeho odkaz.	107
II. PÁD KARLOVCŮ A ROZPAD KAROLINSKÉ ŘÍŠE	
II/1 Závěť Karla Velikého.	110
II/2 Ludvík Pobožný	112
II/3 Verdunská smlouva a rozdrobení impéria	113
III. ZÁPADNÍ SLOVANÉ ZA HORIZONTEM FRANSKÉ MOCI – „ČESKÉ VÁLKY“ KARLA VELIKÉHO A POČÁTKY CHRISTIANIZACE ČECH A MORAVY	116

IV. NORMANÉ: INVAZE ZE SEVERU	
IV/1 Počátky expanze	119
IV/2 Britské ostrovy od Alfréda Velikého po Viléma Dobyvatele	120
V. PRVNÍ VELKÝ VZESTUP BYZANCE: 9.–11. STOLETÍ	
V/1 Konec sporu o obrazy.	122
V/2 Fotiovské schizma.	123
V/3 Makedonská dynastie – „zlatý věk Byzance“	124
V/4 Byzanc a christianizace novgorodsko-kyjevské Rusi.	127
V/5 Basileios II. „Bulharobijce“	129
V/6 „Basileiova renesance“	130
V/7 Turci a bitva u Mantzikertu – začátek byzantského konce	132
VI. VELKÁ MORAVA, JEJÍ ZROD, PODOBA A PÁD	
VI/1 Krystalizace státu	133
VI/2 Cyrilometodějská mise.	135
VI/3 Maďari: další útok nomádů na východ Evropy a vznik jejich království.	140
VII. KATOLICKÁ CÍRKEV OD TEMNÉHO STOLETÍ KE CLUNYJSKÉ REFORMĚ	143
VIII. SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ: OTONI A SÁLCI	
VIII/1 Jindřich I. Ptáčník	145
VIII/2 Ota I. Veliký	146
VIII/3 Ota II.	146
VIII/4 Renovatio imperii Romanorum – Ota III.	147
VIII/5 Nástup sálské dynastie	149
IX. POČÁTKY ČESKÉHO PŘEMYSLOVSKÉHO STÁTU	
IX/1 Bořivoj a jeho dědicové.	150
IX/2 Václav: kníže časný a věčný	152
IX/3 Základy státu – Boleslav I., Boleslav II. a svatý Vojtěch.	153
IX/4 Krize státu Boleslavovců a stabilizace střední Evropy: Čechy, Polsko, Uhry.	157
IX/5 Překonání krize: kníže Oldřich	159
IX/6 Břetislav I.	160
X. CÍRKEV PO MILÉNIU	
X/1 „Velké východní schizma“.	162
X/2 Bernard z Clairvaux a cisterciáci, Norbert z Xanten a premonstráti.	163
XI. EKONOMICKÝ, POPULAČNÍ A KULTURNÍ VÝVOJ	
XI/1 Strukturální změny kolem zlomu tisíciletí	167
XI/2 Město: Středomoří a Evropa.	170
XII. ROMÁNSKÉ UMĚNÍ, ROMÁNSKÁ DOBA.	172

Hlava třetí

MEZI PAPEŽSKÝM DIKTÁTEM A INTERREGNEM – VZESTUP ČECH MEZI EVROPSKÉ MOCNOSTI (11.–13. století)

I. BOJ O INVESTITURU – STĚŽEJNÍ KONFLIKT STŘEDOVĚKÉHO SVĚTA	
I/1 Papež Řehoř VII. a gregoriánská reforma	180
I/2 Jindřich IV. a cesta do Canossy	181
I/3 Konkordát wormský	184
II. VRATISLAV II. (I.) – PRVNÍ ČESKÝ KRÁL A JEHO DĚDICOVÉ	
II/1 Cesta k moci	187
II/2 Zisk královské koruny a její význam	187
II/3 Přelom 11. a 12. století – domácí spory od Konráda I. k Soběslavovi I.	190
II/4 Soběslav I., bitva u Chlumce a obnovení pozic českého knížectví	191
II/5 Vláda Soběslava I. po bitvě u Chlumce a nástupnická otázka	193
III. FRANCIE – ZROD NÁRODNÍHO STÁTU	
III/1 Stabilizace moci prvních Kapetovců	194
III/2 Konfrontace s anglo-normanskou rozpínavostí	196
IV. NORMANSKÁ ANGLIE (1066–1154)	197
V. PLANTAGENETOVSKÁ ŘÍŠE	
V/1 Jindřich II. Plantagenet a Aliénor Aquitánská: „nejgeniálnější politický tah 12. století“	199
V/2 Thomas Becket	201
VI. KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY	
VI/1 Idea a charakter křížového tažení	201
VI/2 První kruciáta	203
VI/3 Druhá a třetí kruciáta – neúspěchy a defenziva	204
VI/4 Čtvrtá kruciáta – zneužití křížácké myšlenky a dobytí Konstantinopole	207
VI/5 Epilog křížových tažení	209
VII. RYTÍŘSTVÍ A RYTÍŘSKÉ ŘÁDY, JEJICH VZNIK, EMANCIPACE A VÝVOJ BĚHEM STŘEDOVĚKU	
VII/1 Rytířství	210
VII/2 Johanité	212
VII/3 Templáři	213
VII/4 Němečtí rytíři	214
VIII. RECONQUISTA	
VIII/1 „Islámské Španělsko“	216
VIII/2 Postup reconquisty	216
VIII/3 El Cid	218
VIII/4 Završení reconquisty	219
VIII/5 Portugalsko	220

IX. FRIEDRICH I. BARBAROSSA	
IX/1 Guelfové a ghibellini	221
IX/2 Převzetí moci a vítězství nad Milánem	222
IX/3 Boj s papežem Alexandrem III.	223
IX/4 Říšská politika	225
X. VLADISLAV II. (I.) A JEHO DĚDICOVÉ – POČÁTKY „ČECH KRÁLOVSKÝCH“	
X/1 Počátek vlády a vnitřní stav knížectví	227
X/2 Královská korunovace a milánské tažení	229
X/3 Vladislavova královská vláda a otázka nástupnictví	230
X/4 Krizová léta 1173–1186: knínské dohody a vznik markrabství moravského	232
X/5 Pokusy Přemysla I. Otakara o převzetí moci (do roku 1197)	234
XI. PŘELOM STOLETÍ A SOUBOJ VELMOCÍ V PRVNÍ POLOVINĚ 13. STOLETÍ	
XI/1 Inocenc III., vrchol moci papežství a spor o římskou korunu	235
XI/2 Friedrich II., štaufský pád a říšské interregnum	237
XI/3 Magna Charta Libertatum a počátky anglického parlamentarismu	239
XI/4 Kapetovská Francie mezi Filipem II. Augustem a Ludvíkem IX. Svatým	241
XII. EKONOMICKÝ, POPULAČNÍ A KULTURNÍ VÝVOJ	
XII/1 Kolonizace	243
XII/2 Obchod a města	244
XII/3 Univerzity	247
XIII. DUCHOVNÍ ŽIVOT 12. A 13. STOLETÍ: NOVÉ MYŠLENKY, NOVÉ ŘÁDY	
XIII/1 Blahoslavený chudý František z Assisi.	249
XIII/2 Mezi nespokojeností a herezí: valdenští a albigenští.	251
XIII/3 Inkvizice, svatý Dominik a dominikáni	254
XIII/4 Anselm z Canterbury, Petr Abélard a Jáchym z Fiore – „návrat teologie“ ve 12. století	255
XIII/5 Aristoteles a Tomáš Akvinský: vrchol středověké teologie	258
XIV. PŘEMYSL I. OTAKAR	
XIV/1 Zlatá bula sicilská	261
XIV/2 Velké privilegium české církve	262
XIV/3 Otázka primogenitury a nástupnictví po Přemyslu I. Otakarovi	263
XV. VÁCLAV I.	
XV/1 Otevření rakouské otázky a konflikt s císařem Friedrichem II.	265
XV/2 Mongolové a bitva u Lehnice	265
XV/3 Pokus o zajištění babenberského dědictví a odboj prince Přemysla.	266
XVI. PŘEMYSL II. OTAKAR	
XVI/1 Válka o dědictví rakouské a bitva u Kressenbrunnu	268
XVI/2 Říšská kandidatura a bitva u Dürnkrut	269
XVII. GOTIKA	270

Hlava čtvrtá

MEZI UNIVERZÁLNÍ A NÁRODNÍ MONARCHIÍ – VELMOCENSKÝ ROZMACH A PROPAD ČESKÉHO KRÁLOVSTVÍ (konec 13. – konec 15. století)

I. KRIZE CÍRKVE

- I/1 Papalisté versus legisté: bula Unam sanctam 278
- I/2 Avignonské „zajetí“ papežů 280

II. EVROPA NA PŘELOMU 13. A 14. STOLETÍ

- II/1 Francie v předvečer stoleté války: génius Filipa IV. Sličného 282
- II/2 První nástup Habsburků: říše mezi interregnem a Lucemburky 284

III. HEGEMONIE POSLEDNÍCH PŘEMYSLOVCŮ

- III/1 Václav II. a Václav III. 288
- III/2 Dynastické krize a jejich překonání 292
- III/3 Židé v Čechách: první „zlatý věk“ 293

IV. NÁSTUP LUCEMBURKŮ

- IV/1 Původ dynastie a její cesta k římskému trůnu 296
- IV/2 Jan Lucemburský (Slepý) a říšské dvojvládí 298

V. KAREL IV.: OBNOVITEL CÍSAŘSKÉ VELIKOSTI

- V/1 Vstup do politiky 300
- V/2 Správa Čech a boj o korutanské dědictví 302
- V/3 Karlovo pojetí říšské moci, římská jízda a korunovace 303
- V/4 Maiestas Carolina a Zlatá bula 305
- V/5 Praha 308
- V/6 Nástupnická otázka a závěr vlády 311

VI. VELKÉ ZÁPADNÍ SCHIZMA

- VI/1 Konec „avignonského papežství“ jako počátek nové krize 313
- VI/2 Velké západní schizma a konciliarismus 314

VII. STOLETÁ VÁLKA

- VII/1 Příčiny a počátek války 317
- VII/2 Rub anglického „triumfu“ a jeho odraz v intelektuálním světě 320
- VII/3 Od míru v Brétigny do druhého anglického triumfu 323
- VII/4 Třetí etapa stoleté války: od Azincourtu po Castillon 326

VIII. PÁD BYZANCE

- VIII/1 Byzantská společnost po pádu Konstantinopole (1204) 329
- VIII/2 Restaurace byzantského trůnu – palaiologovská dynastie 330
- VIII/3 Osmanští Turci a jejich expanze 332
- VIII/4 Morejský despotát a konečný pád Byzance 334

IX. LUCEMBURSKÝ SOUBOJ: VÁCLAV A ZIKMUND

- IX/1 Václav IV. 336
- IX/2 Zikmund 339
- IX/3 Čechy v předvečer husitského výbuchu 341

X. HUSITSKÉ VÁLKY A JEJICH DŮSLEDKY

X/1 Radikalizace a štěpení společnosti	344
X/2 Smrt krále Václava IV., Zikmundova kandidatura a válečná léta.	345
X/3 Soudce chebský	347
X/4 Lipany a kompaktáta.	348
X/5 Epilog revoluce.	350

XI. KONEC NEKLIDNÉHO STOLETÍ

XI/1 Církev a papežství mezi krizí a reformací	351
XI/2 Říše: nové možnosti.	354
XI/3 Španělsko: ukončení reconquisty, sjednocení a expanze	355
XI/4 Hispánští Židé: první evropská varianta „konečného řešení“.	356
XI/5 Evropská expanze: objevné cesty a plavby předkolumbovské éry	359

XII. DOBA PODĚBRADSKÁ

XII/1 Jiří z Poděbrad a obrana kompaktát	360
XII/2 Náboženské poměry.	362
XII/3 Jednota bratrská	362

XIII. DOBA JAGELLONSKÁ

XIII/1 Vladislav Jagellonský.	365
XIII/2 Česko-uherská personální unie	366
XIII/3 Židé v Čechách: pogromy a ghetto	368